Sund kommune

Innbyggere: 6054. Areal 100 km².
Høyeste punkt: Ferdalsvatnet, 284 m.

Kommunenavn: Opp. et gårdsnavn, skrevet på samlet mellom Lonely og Solsa.
Kommunevåpen: En blå fyrlykt mot sølv bakgrunn, viser til sjøen.
NAR: 08505
Legevakt: 56 32 75 40

Info: Sund kommune www.sund.kommune.no / 56 32 75 00
Kystverketrost www.kystverketrost.no
Bergen og Omland Friluftsråd www.bofo.no
Mat og overnatting: www.nsf.no/reise

Trellevik. © Sund kommune

Adm. senter: Skogsvåg. Den sørligste av de to Sotra-kommunene er blant fylkets største fiskerikommuner, også innen industrien, der fiskeforedling og sjømat er viktig. Innen jordbruket dominerer sau- og hansehold. Mange pendler ut av kommunen for jobb, til Bergen og Fjell. I 1991 gikk Sund kommunes navn gjennom vemodsprøvene etter kommunestyrets enstemmige vedtak om å være smilekommunen.

Viktigste kulturminne

Gleswer, se Eide, FV555.

Ut i naturen

Golfa vest for Gleswer kan gi en helt spesiell opplevelse når vestaværet står hardt på. Det drømer og smeller under dag når bølgene slår inn. Niti Stå langer inne enn du tror er nødvendig! Fiske: Mange gode steder for sjøfiske fra land, bl.a. ved Gleswær, Telavåg og Trellevik. Bademuligheter: Sætrevika, Rivåka og Rophammaren på Tofteøy.

Festivaler / historiske spill

Perlefestivalen, musikkfestival på Gleswær i august første år. Festival, markering av hurtigbåthistorien i Skogsvåg om høsten, med bl.a. spel, utstilling, mattelging av musikk. Kystsogevekene, se www.kystsogeveke.no.nsa.

Viktigste veier i kommunen

FV555 Fjell k. (s. 253) – Klokkarvik

Kommunegrenser. Introduksjon.

Skogsvåkt. Avkj **Skogsvåg,** FV198 Kommunesenter, se mer over. Her foregikk hvalfangst i Kvalvika som mimre om et eldre gårdsbruk fra gårdsnavn. I nyere tid skjer man med bøter, tidligere med piker dyppet i lilgift som gjorde det av med hvalen på et par dager. Vågen ble stengt når hval var jaget inn, og skinnet ble trukket på land for partering på Kvalvollen, kan påvises. FV videre til Klokkarvik, 8 km (se under).

Eide. Avkj **Gleswær,** FV201 og **Telavåg** (se nærmere). FV202. Gleswes med **Gleswær** er kommunens tusenårssted, et idyllisk fiskevær og handelssted fra 1600-tallet. 140 båter kunne ligge her under skiefisket på 1800-tallet. Nåværende grunneier er fjerdegeneragon etter Hans G. Bakke, som kjøpte stedet i 1890. Rorbuer i gammel mofarge. Overnatting: Gleswær Rorbu. Utgangspunkt for Nordsjøløypa, forturlykse som går videre nordover gjennom Fjell og Øygarden. Sotra Naturstier (NAF). På Risøya sørvest for G finnes tufter fra vikingtiden. Antagelig fjerdemannshus, oppholdshus for folk fra fjordene i fiskesesongen.

Avkj. Tofteøy. FV200 med forgrening til Vikaug. **Trellevik kystkultursenter** med Bygnaden, Jektenausten og skjenkestova. Samling av gamle båter, mange restaurerte og i bruk. **Hummelsund** sør på Tofteøy har lostasjon og redningsstasjon. Nasjonalt minnesmerke over bortkomne losere og båtmannskap fra kvestlosasjonen. Det Vikaug-Hummelsund ligger tufter etter små, enkle hus. Tofteøy Camping.

Steinsland. Lokalmuseum i gammel skolestue.

Rorland. Panorama Kvitne-Leirvatnet.

Klokkarvik. Sund prestegård med fredet kirsttomte.

Sund kyrkje, seiskantet murkirke fra 1997, oppført etter at den gamle kirken brant i 1994. Alterbilde og glassbilder av Thomas Heistvold. Seilingsmerke. Overnatting: Nordsjøbu. Fergetil Hjellestad (Bergenk. 2 249), 28 min, 8 gtt. Fergetid med eller sør for Lønøy og Bjelkøyøy eller innom øyene. Mellom dem ligger den vesle øya **Bukken,** Buck van Raa, kjent fra Snorres kongesagaer og senere et viktig handelssted. B. er et av de eldste gårdsbrukene på Vestlandet, trolig fra før 1500. Ridge sagnet skyldes navnet at en hollandsk skute styrte så nær holmen at en bukk hoppet over på dinkenen. På B. ble det solgt øl, vin og brennevin helt til 1901.

Sjøhus ved Blomvåg. © Torill Refsdal Aase

Øygarden kommune

Innbyggere: 4563. Areal 67 km².
Høyeste punkt: Blomvåg, 74 m.

Kommunenavn: Sikter til et fjern øyer (fr. skjærgård) ligger som et gjerde (gard) mellom havet og landet innenfor.
Kommunevåpen: Svart sjøanke på sølv bølge mot blå bakgrunn, symboliserer sjøen.
NAR: 08505

Legevakt: 56 38 93 00
Info: Øygarden kommune www.oygarden.kommune.no / 56 38 20 00
Kystverketrost www.kystverketrost.no
Bergen og Omland Friluftsråd www.bofo.no
Mat og overnatting: www.nsf.no/reise

Adm. senter: Rong. Siden midten av 1980-tallet har Øygarden vært vertskapskommune for større industrietablering innen olje og gass. Den lange og smale tarmen av øyer nordvest for Bergen, helt ute i havgapet, har gått fra tradisjonell fiske- og fangstkommune til også å bli et moderne industrisamfunn – og har snudd en negativ befolkningsutvikling. Fra 2012 til 2012 økte befolkningstallet med 17 %. Ø. har også vært et pionerområde for oppdrettsnæringen.

Viktigste kulturminne

Kystmuseet, se Ovågen, FV261.

Ut i naturen

Tjeldstømarka naturreservat byr på et kulturlandskap med nett av stier, spor etter torvtakk, flere steinhus for torvtørking og vitnemarkområdet med kjeglehi. Fiske: Mange øyer og trange sund skaper gode fiskeplasser. Nordre Straumsund og Skaget i Rongesund erregnet som de aller beste. Bademuligheter: Ormhilleren ved Rongesundet, friluftsområde Badevik ved Kystmuseet.

Festivaler / historiske spill

Tofteydagen og Hellesøydagen, årlige lokale markeds- og familiearrangementer. Kystsogevekene, se www.kystsogeveke.no.

Viktigste veier i kommunen

FV561 Fjell k. (s. 253) – Tjeldsta

Anbefalte avstikkere: Gamle bygdeveier gjennom vakre kulturlandskap fører til ekte boligområder ved kaiene, både på høsiden (Nordsjøen) og fjordsiden (Hjeltefjorden).

Svelgen bru. Kommunegrense. Infotavle.

Rongesundet bru. Blant flere spennstige bruer som ble bygd i forbindelse med industriutbyggingen på Kolsnes og Tjeldsta (se under).

Rong. Kommunesenter. Rong ungdomsskule fikk bygdeskikkpriser i 1998. Kvernepoelen fiske og ferie.

Blomvåg. Blomvåg fjordhotell.

Avkj. Kolsnes og Herdlevær, FV228. Industriområdet **Kolsnes** er landvinningsfeat for gass fra feltene Troll, Visund og Kvitebjørn, for videre eksport gjennom rørledninger på havbunnen til Europa. Gassco er operatør for Kolsnes gassanlegg og drifter av Statoil.

FV 48 videre over Skogsøy (se mer under) til **Herdlevær** med fiskerisk gammel maritim miljø. Fiskeværet hadde på det meste 1000 innbyggere, i dag er tallet nede i 250 i middelsklassen. Sør på Skogsøy ligger **Skogsøytua,** et grottelignende juv der bølgene slår langt inn. Minneplate over tre studenter som ble revet med av bølgene i 1995.

Øvågen. Kystmuseet ved den gamle dampskipskaia, tre naust og en saltbu fra tidlig 1900-tall. Et a. fokus på energi og ressursbruk gjennom historien. Utvidet med strandsetterhus fra 1938, grindabygg og smie. Badevik, kanoutleie. Kystmuseet arrangerer vitnemarkstur til laksie- og arnetoppdrettet Øygarden visningssenter.

Tjeldsta. Avkj. **Sture-terminalen,** FV231. Ilandføringssted for olje og kondensat fra Oseberg-feltene, Veslefrikk, Brage, Tune og Huldra. **Tjeldstømarka naturreservat** ble sør for avkj., øst for FV261 (se Ut i naturen). Fra Tjeldsta går FV229 videre nordover til Nordre Sæle med gårdsmuseet **Adnestova og Nordsjøhagen** (se samme), så Hjelme med **Hjelme Gamle Kyrkje,** liten langkirke fra ht 1875. Veien ender på **Hellerhavet** med Hellesøy Gamle Prestegård og Hellesøy Trollvatn Camping, Skyssbåt til Hernar, gammel utehavn ved den sentrale leia mot Oriknøyene, Shetland, Island og Grønland.

Nordsjøhagen. *Stort felt med kjøtgplanter, over hundre arter og kultivarer som gir blomstring gjennom hele året. Ingenen har også mer enn hundre arter og kultivarer av rhododendron. I tillegg til mange blomstrende busker og trær. Utsiktspunkt øverst.*

Rødringsseilskapets dag. © Lena E. Kutchera

Adm. senter: Frekvåg. Kommunen består i all hovedsak av øya Holmøy og er med sine 279 % Hordaland-kommunen med størst befolkningsvekst i perioden 2002–2012. På fikk fastlandsforbindelse med både Åsane i Bergen og Lindås i 1994, og mer enn halvparten av dens yrkesaktive befolkningen pendler ut av kommunen. Kommunen har selv mye industri, ikke minst verkstedindustri, mens jordbruket er dominert av husdyrhold.

Viktigste kulturminne

Holmestova og **Holmeknappen,** se Holme, FV564.

Meland kommune

Innbyggere: 7347. Areal 93 km².
Høyeste punkt: Eldafjellet, 324 m.

Kommunenavn: Av navnet Meldaland, «gården som ligger i midten», dvs. mellom gårdene Bjørnestad og Erstad.
Kommunevåpen: En sølv nedvendt nøvarpsis mot rød bakgrunn. Viser til produksjon av navarbor (trebor).
NAR: 08505

Legevakt: 56 35 10 03
Info: Meland kommune www.meland.kommune.no / 56 17 10 00
Nordhordland Reiselivslag www.visitnordhordland.no
Mat og overnatting: www.nsf.no/reise

Ut i naturen

Hilay Hillsmuseum, idyllisk kjerneveil til Håøytoppen (171 m), se også Flatøy, E39. Turkart på bensinstasjoner og i rådhuset, samt info i eksildet. Fiske: Godt stangfiskefarvann, spesielt sjøørret. Bra fiskhaug, Holmeknappen, Skjelanger og Fiøksand. Fritt fiske etter ørret og røye i Storavatnet, som også er fint for padling. Bademuligheter: Fiøksand.

Festivaler / historiske spill

Kystsogeveke, se www.kystsogeveke.no.

Viktigste veier i kommunen

E39 Bergen k. (s. 249) – Lindås k. (s. 256)

Nordhordlandsbrua. Over Salhusfjorden. Norges nest lengste bru og verdens lengste uten sideforanking. Total lengde: 1615 m. Består av: 1) Vadet på Salhusland; 2) Skjelbakkehaugen med tårn 99 m høyt, hovedspenn 172 m, 30 m fri høyde, 50 m seilingsgap. 3) 1246 m frittflytende flytebru på pontonger over til Flatøy. Samme brutype som Bergsøysundbrua i KRIFAST-systemet, forankret kun i hvert ende. Åpnet 1994, bomperger til 2005.

Flatøy. Avkj. Freikhaug–Fiøksand–Fiøksund, FV564, se under. Parkering like sør for Høgesundet bru, for sti/kjørevei til Håøyna, med **Håøytoppen** (171 m). Det opprinnelige utsiktspunktet har vært et strategisk viktig fiende gjenger. Birkebeinerne måtte angripe øya i 1183 for først å klare å okkupere Bergen, og H. har vært brukt som forsvarsanlegg både av nøytralitetsvakten under 1. verdenskrig og tyskerne under siste krig.

Synlige krigsminner.

Høgesundet bru. Hovedspenn 250 m, seilingsgate 50 m, høste 5 m. Inngår som med dekke av betongelementer. Kommunegrense.

FV564 Flatøy – Risøsund

Risøsundbrua. 391 m, lengste spenn 175 m. Åpnet 1977.

Freikhaug. Kommunesenter, se Adm. senter. Nordhordland Folkehøgskole, Norges største. Sommerovernatting. Avkj. **Meland,** FV244, Kirkested siden 1200-tallet. **Meland kyrkje,** langkirke i tre fra 1866.

Holme. Holmestova, laftet lemstue fra 1551, et av områdets eldste hus, brukt som bolig til 1958. Fine eksempler på tørrmur i både innmark og hus. Avkj. **Holmeknappen,** 200–300 m nedenfor med restaurert sjøbu antagelig fra 1700-tallet. På «skittkaien» ble byskitten tatt i mot og brukt som gjødsel på gårdene, og for mange bender var H. utgangspunktet når de skulle til Bergen med varer. Etter hvert kom det dampbåtkai, possåpner og meieri hit. I dag er det kystmuseum med gamle båter og fiskeutstyr i sjøhuset samt galleri, flott naustmiljø og landhandel. Omv. sand. I juli og august.

Fiøksand. Meland Golf, regnet blant landets beste baner. Stort friområde med Meldals mest populære badeplass, leirfjære og holme med stupebrett.

Rossland. FV289 videre til **Skjalanger,** helt nord på Holmøy, tvers over Hjeltefjorden for Tjeldsta/Sture i Øygarden (s. 254) og rett nord for Hella (Avkjøy. k. s. 252). Passerer Kårbø med Sanse-huset, overnatting.